

читалища само стотина развиватъ една задоволителна и наистина полезна културнопросвѣтна дейность; тѣ сж наша голѣма гордость и ние можемъ да ги сочимъ като ценна придобивка на нашата общественость въ областъта на извънучилищното образование. Нѣкои отъ тия читалища иматъ сгради по за нѣколко милиона лева, като напримеръ Плѣвень, Габрово, Стара-Загора, Търново, Ломъ, Дупница, Самоковъ, Кюстендилъ, Сливень, Шуменъ, Севлиево, Ловечъ, Свищовъ и пр.. Това сж рѣдки бисери на нашата народопросвѣтна корона. Други още триста читалища развиватъ сносна и заслужаваща отбелязване културнопросвѣтна дейность. Тия 400 читалища сж заздравили своето съществуване, организирани сж добре и сж дейни срѣдища на просвѣта. Всички останали читалища сж въ периодъ на организиране, проявяватъ слаба дейность и сж лишени отъ срѣдства. Да се одухотворятъ тия читалища и да имъ се обезпечатъ минимални срѣдства за издържка и дейность, — тази е голѣмата задача на читалищния съюзъ и неговитѣ ръководители.

Следъ освобождението читалищата отдѣлиха повече грижи за уредбата на своитѣ библиотеки. Много книги, които се появиха въ нашата книжнина, и които всѣка година излизатъ на пазаря, намѣриха мѣсто въ читалищнитѣ библиотеки. И вече като първа и най-важна задача на всѣко читалище се поставя уреждането на неговата библиотека. Създадоха се нѣколко библиотечарски курсове по починъ и уредба отъ Върховния читалищенъ съюзъ за подготовка на библиотечари. И ние днесъ въ много читалища имаме добре подредени библиотеки, които сж въ пълна услуга на населението и учащитѣ се. Покрай тая своя задача нашитѣ читалища навредъ уреждатъ общообразователни сказки и беседи. Особено тая дейность се засили отъ деветдесеттѣ години на миналия вѣкъ, когато въ цѣлата страна се разлѣ една народопросвѣтна вълна въ духа на руското народничество. Нашето учителство, което бѣ проникнато отъ възвишенъ идеализъмъ и ентузиазъмъ да работи за просвѣщаването и доброто на закъснѣлия въ своето развитие български народъ, бѣ главенъ инициаторъ и организаторъ на тия сказки, днесъ „наричани четения“ или „народни университети“. Тия сказки продължиха до войнитѣ. Въ тѣхъ бѣха ангажирани видни наши учени, писатели и общественици. Следъ войнитѣ тѣ отново се подеха съ още по-голѣма сериозность и се издигнаха на още по-голѣма висота. Почти навредъ, гдето има дейно читалище, всѣка година се уреждатъ системни народни четения, съ лектори отъ подготвени интелектуалци. Тия четения на мѣста се приближаватъ до нѣкъде къмъ тѣй нареченитѣ „народни университети“.

Независимо отъ тия сказки, много читалища, отъ освобождението и до днесъ, въ много села, сж организирани и ръководятъ вечерни училища за ограмотяване и просвѣтяване на народа ни. Други читалища иматъ добре организирани хорове и оркестри, дори и музики, изобщо, проявяватъ една повишена музикална дейность. Наредъ съ театралнитѣ представления ние имаме концерти и забави съ разнообразна музикална програма. Твърде много е допринесло и допринася нашето читалище за музикалната култура на нашия народъ. Въ последнитѣ години имаме 42 читалища съ кина, които прожектиратъ само филми, одобрени отъ Министерството на народното просвѣщение. Читалищнитѣ кина задоволяватъ една нова нужда на съвремения жителъ.